

مهین ساعدی- پدر بزرگ من آتش است و مادر بزرگم باد، زمین مادر من است. هنگامی که زاده شدم، جهان از حرکت ایستاد و خود را در زیر پاهای من قرار داد و هنگام مرگ، تمامی زمین را خواهم بلعید و زمین و من، یکی خواهیم شد! این، بخشی از نیایش یک سرخ‌پوست است. به بومیان قاره آمریکا «سرخ‌پوست» گفته می‌شود که از نژاد زرد هستند و «کریستف کلمب» کاشف آمریکا، پنداشته بود هندی اند، از این‌رو در بیشتر زبان‌ها، آن‌ها را هندی می‌خوانند. معمولاً وقتی اسم «سرخ‌پوست» به گوش ما ایرانی‌ها می‌خورد، ناخودآگاه به یاد مجموعه‌های تلویزیونی قدیمی مثل «جویندگان طلا در آلاسکا»، «شمال ۶۰ و ۶۰» و «پزشک دهکده» می‌افتیم؛ که شخصیت‌های سرخ‌پوست در آن‌ها حضور داشتند، آدم‌هایی خشن و جدی اما بی‌آزار که در عین قوی بودن، هدف اذیت و آزار دیگران قرار می‌گرفتند. آدم‌هایی که به طبیعت و حق حیات گیاهان و جانوران احترام می‌گذاشتند. اسامی جالبی داشتند و هنوز درست و حسابی نمی‌دانیم مثل سریال‌های تلویزیونی مظلوم بودند یا مثل فیلم‌های وسترن قدیمی. خشن. کار اصلی مردان سرخ‌پوست در سریال‌ها، شکار و دام‌داری بود و زنان شان هنرمندانی با گیس‌های بافته شده، در حال دوخت و دوز و بافت پارچه بودند. اقوامی که در برخی منابع ادعا می‌شود حدود ۳۰ هزار سال پیش، از قاره آسیا به قاره آمریکا مهاجرت کردند، مهربانی و احترام به طبیعت، سرلوحه زندگی‌شان است و حتی اسم‌هایشان، الهام گرفته از حال و هوای حیوانات: «گاو نشسته»، «اسب دیوانه»، «خرس ایستاده»! اگر برای شما هم جالب است از سبک زندگی متفاوت این قوم جذاب بیشتر بدانید، پرونده امروز را دنبال کنید.

درباره سرخ‌پوست‌ها و سبک‌زندگی پررمز و رازشان

پدرم آتش مادرم تندباد

سرخ‌پوست‌ها چگونه، از کی و کجا، شکل گرفتند؟

سرخ‌پوستان را «مردمان خورشید» می‌نامند، زیرا هیچ قومی مانند آن‌ها شیفته خورشید و تماشای نخستین اشعه‌های آفتاب در بامداد نبوده و نیست. نژادشناسان معتقدند که سرخ‌پوست‌های آمریکا از نژاد چینی و مغول هستند. در حالی که برخی پژوهشگران می‌گویند گروهی از قبایل ترک از زمان‌های بسیار قدیم، با توجه به زاد و ولد یا خشکسالی و حوادث طبیعی مانند یخبندان، از موطن اصلی خود به سمت شرق، غرب، شمال و جنوب کوچ کرده‌اند. یکی از کوچ‌های مهم‌تر ک‌ها به سمت شرق بود که تاریخ آن را، ۲۰ تا ۲۵ هزار سال قبل تخمین زده‌اند و سال‌های متعددی ادامه داشته است. کوچ دسته‌های بزرگی از ترک‌ها به طرف سواحل اقیانوس آرام و از طریق تنگه «برینگ» و جزایر «آلئوسین» به سمت «آلاسکا» و از آن‌جا به نواحی شمالی، مرکزی و جنوبی قاره آمریکا بوده که اکنون با آب‌شدن یخ‌ها ارتباطشان با قاره آسیا قطع شده است. البته این نظریه کمی عجیب به نظر می‌رسد چون عبور از یک بستر یخ زده بدون دسترسی به منابع آب و غذا

برای ما بسیار دور از ذهن است. به هر حال این دسته‌های بزرگ بعد از کشف قاره آمریکا با نام «سرخ‌پوستان بومی آمریکا» شناخته می‌شوند. قبایل سرخ‌پوست، خط‌نداشتند و به همین دلیل مدرک مکتوب و نوشته‌ای از آن‌ها در دست نیست، هرچه هست شفاهی و سینه‌به‌سینه است. براساس نتایج مطالعات درباره تاریخ و سبک زندگی سرخ‌پوست‌ها، آن‌ها مردمانی هستند که هزاران سال چنان با مهربانی در دل طبیعت زندگی کرده‌اند و با طبیعت کنار آمده‌اند که گویی طبیعت جان دارد و موجودی شبیه به آن‌هاست. در زندگی سرخ‌پوست‌ها دیوار، نرده و حصار مفهومی ندارد. آن‌ها علاقه‌ای به زندگی کردن در یک جا و کشاورزی ندارند. سبک بار و آسوده کوچ می‌کنند و با تغییر فصل از یک نقطه به نقطه دیگر می‌روند. کریستف کلمب پس از معاشرت با سرخ‌پوست‌ها به پادشاه و ملکه اسپانیا نوشت: «این مردم به قدری ملایم و مهربان هستند که در دنیا ملتی مهربان‌تر از آن‌ها پیدا نمی‌شود و رفتارشان برازنده و شایسته است.»

نگاهی به عقاید مذهبی و باورهای معنوی سرخ‌پوست‌ها

زمین و طبیعت در باور سرخ‌پوستان مقدس است، زیرا زندگی خود را به آن وابسته می‌دانند و در دعاها و اوراد خود، برای آن جایگاه ویژه‌ای قائلند و اعتقاد دارند هر طوطی با طبیعت رفتار کنید، طبیعت هم با شما رفتار خواهد کرد. «توتِم» اصطلاحی است که اروپاییان برای نمادهای مقدس سرخ‌پوستان به کار می‌برند. سرخ‌پوست‌ها معتقدند که این نمادها ارواحی است که از انسان حفاظت می‌کند. بسیاری از این نمادها به شکل جانوران هستند و برخی هم کنده‌کاری‌هایی که با زمینه تنه درختان ساخته می‌شوند. در میان قبایل مختلف سرخ‌پوستان آمریکا، هر فرد باید نمادی را که در زندگی از او محافظت می‌کند، بشناسد؛ این شناختن معمولاً به این شکل است که شخصی، خود را چندین روز گرسنه نگه می‌دارد، آن قدر که قدرت بینایی‌اش به شدت تحلیل می‌رود، سپس نمادهای قبیله را که در اشکال گوناگون هستند، از راهی دور نشانش می‌دهند؛ هر کدام را که فرد روزه‌دار از فاصله‌ای دور به خوبی و بهتر از دیگر «توتِم‌ها» شناخت و تشخیص

داد، می‌شود نماد یا روح نگاهبانش و از آن به بعد، در تمام زندگی‌اش به آن نماد امیدمی‌بندد و باورازو نیاز می‌کند، در واقع خدایش همان نماد خواهد بود. برای مثال کسی که نمادش یک عقاب است، در مراسم مذهبی‌اش نقابی به شکل سر عقاب به چهره می‌زند، تن پوشش را با

پرهای عقاب می‌آراید، به هنگام خشم و شادی و غم و اندوه و نیاز، رو به آسمان و عقاب‌ها می‌کند و مراسم و جشن‌های مذهبی‌شان به شکل پرواز و حرکات عقاب‌ها می‌رصد.

معمولاً هر سرخ‌پوست دو نماد دارد، یکی نماد زمینی و جسمانی‌اش که بیشتر به شکل عقاب، خرس، گرگ و شیرکوهی است و جسم‌اش را هدایت می‌کند و دیگری هم نماد معنوی است که تصور می‌کند از روح‌اش در برابر شر و بدی‌ها و جادوهای بد نگهبانی می‌کند. این نماد بسیاری ظاهر مشخصی ندارد و هر بار ممکن است به شکل صدا و آوا و تصویری درآید و با سرخ‌پوست، گفت و گو کند یا راهی نشانش دهد. شاید کمتر کسی بداند که سرخ‌پوست‌ها چقدر به خواب‌دین اهمیت می‌دهند. در فرهنگ بسیاری از قبایل سرخ‌پوستان شمال، خواب دیدن یعنی سفر روح انسان به دنیای دیگر، به عالمی روحانی و هم نشینی در آن با توتِم معنوی خود. برای یک سرخ‌پوست، هر آن چه که در خواب می‌بیند نه رویا و خیال، بلکه امری کاملاً واقعی و قابل اعتناست. آن‌ها معتقدند که انسان باید در این سیر و سفرهای معنوی که در خواب برایش اتفاق می‌افتد، به نصایح توتِم روحانی‌اش گوش کند و در زندگی جسمانی و دنیوی‌اش به آن‌ها عمل کند. در واقع یکی از دل مشغولی‌های سرخ‌پوستان، خواب دیدن و ارتباطشان با توتِم‌هایشان است.

شمایل سرخ‌پوست‌ها در سینما و سریال‌های دنیا

تا امروز فیلم‌ها و سریال‌های زیادی، زندگی سرخ‌پوست‌ها را دستمایه ساخت خود قرار داده‌اند که علاوه بر داستان پر فراز و نشیب هجوم و نسل‌کشی غربی‌ها، به آداب و رفتارهای متفاوت و طبیعت‌گرایی سرخ‌پوستان بارویکردی مثبت پرداخته است. نژادپرستی در فرهنگ غرب، ریشه‌های عمیقی دارد و در بیشتر فیلم‌ها و سریال‌های معروفی که سرخ‌پوستان در داستان آن نقشی ایفا می‌کنند مثل پزشک دهکده، جویندگان، افسانه‌های خزان، تیرانداز، چگونه غرب تسخیر شد، صخره زرد، رقصنده با گرگ، سرخ‌پوست، یورش، دل‌بجان، آخرالزمان، روزی روزگاری در غرب، سرزمین شمالی و ده‌ها فیلم دیگر به وضوح رگه‌هایی از آن دیده می‌شود. سبک بیشتر فیلم‌های با تم سرخ‌پوستی، وسترن کلاسیک است و محتوای آن معمولاً روایت گر زندگی مردمان قبیله نشینی با امکانات معمولی و طبیعی است که سعی دارند از آخرین بازمانده‌های خود مراقبت کنند. در این میان، فیلم «جویندگان» شاید یکی از بهترین کارهای سینمایی غربی درباره سرخ‌پوستان باشد. در این فیلم ایتان(جان وین)، مرزنشینی سرسختی است که ۱۰ سال در جست‌وجوی یکی از برادر زاده‌اش است که سرخ‌پوستان او را رپوده‌اند. هدف ایتان در سراسر فیلم این است که برادر زاده‌اش را پیدا کند و به قتل برساند، زیرا ۱۰ سال زندگی با سرخ‌پوستان او را عوض کرده و از نظر ایتان، باعث مسخ انسانیت (سفید پوست بودن) او شده است.

دانستنی‌های جالب

از زندگی سرخ‌پوست‌ها

- در میان یافته‌های باستان‌شناسان، سنگ‌هایی نوکتیز، ساخت دست انسان که با مهارت بسیار تراشیده شده، به دست آمده است. این سرنیزهای نوکتیز روی دسته‌های چوبی یا استخوانی نصب می‌شدند و مانند چاقو یا نیزه به کار می‌رفتند. پژوهشگران معتقدند این ابزارها، ابزار شکار و ساخته و پرداخته دست سرخ‌پوستان است. از دیگر ابزار شکار این مردمان می‌توان به «نیزه پرتاب کن» یا «منجنیق» کوچک و انواع دام و تله برای شکار حیوانات کوچک اشاره کرد.
- گاو میش وحشی (بوفالو) منبع بزرگ تامین غذای سرخ‌پوستان است و پوست این حیوان برای لباس، کفش، رختخواب و ساخت چادرهای کوچک به کار می‌رود. زنان و کودکان سرخ‌پوست هم نمی‌توانند به شکار بوفالو بروند، از رودخانه ماهی صید می‌کنند یا به جمع آوری میوه‌های جنگلی می‌پردازند. غیر از این، تغذیه سرخ‌پوست‌ها از انواع سیب‌زمینی وحشی، تخمه‌ها و دانه‌های خوردنی، ساقه‌ها، برگ‌ها، میوه‌هایی مانند توت فرنگی، مغزهایی مانند گردو و فندق و انواع ریشه‌های خوراکی است.
- سرخ‌پوستان از لحاظ خصوصیات ظاهری، شبیه اسکیموها هستند. ازدواج سرخ‌پوست‌ها هم مثل دیگر اقوام نقاط مختلف دنیا، با رسم و رسوم‌های خاصی مثل پوشیدن یک لباس خاص یا ناوختن موزیک‌های مخصوص همراه است.
- سرخ‌پوستان کهن علاوه بر شکار، در ساختن و بافتن انواع زنبیل‌های مارپیچی و حلقه‌ای مهارت داشتند. آن‌ها برای بافتن و دوختن تن‌پوش از جمله کفش، از سوزن‌های دست‌ساز استفاده می‌کردند. رهنده اصلی آن‌ها پیکرتر است و تندیس‌سازی است و امروزه تندیس‌ها و صورتک‌های بسیاری از آن دوره که به‌نظر می‌رسد کاربرد مذهبی داشته، به جامانده است.
- بناهای بلند با اشکال هندسی دقیق مانند «بنای مونته آلبان» در مکزیک که شباهت بی‌همتایی با زیگورات‌های مشرق‌زمین دارد، «هرم چیچن ایتسا» که مانند اهرام مصر، مخروطی و البته کمی زیباتر است، به اضافه «صدخانه کر اکول» که کاملاً مشابه رصدخانه‌های امروزی است، از جمله نمونه‌های شگفت‌انگیز معماری سرخ‌پوست‌ها در گوشه و کنار قاره آمریکاست.
- بد نیست بدانید سرخ‌پوست‌ها به دلایل مختلف مثل تسکین درد، گاهی از گیاهان وهم‌انگیز (مخدر) استفاده می‌کردند.
- سرخ‌پوستان آمریکا به جز انگلیسی که زبان عمومی کشور محسوب می‌شود، به زبان‌های مختلفی از گروه زبان‌های بومی آمریکا مثل «آزتکی» و «ناهواتل صحبت می‌کنند.
- برخی سرخ‌پوست‌ها هنوز به سنت‌های قدیمی قومی خود پایبند مانده‌اند و برخی تحت تأثیر هسان‌سازی با فرهنگ مدرن آمریکایی، زندگی امروزی دارند. امروزه جمعیت کل تمام قبایل سرخ‌پوستی، حدود ۲/۵ میلیون نفر تخمین زده می‌شود.

در این پرونده از منابع زیر کمک گرفته شده است:

- دی براون، فاجعه سرخ‌پوستان آمریکا، ترجمه محمد قاضی، چاپ دوم، ۱۳۷۹
- شکوه عبدالهی، حمیدرضا ایر افرد، سرخ‌پوستان بزرگ می‌گویند، چاپ اول، ۱۳۸۷